

Vol enthousiasme trok Serge Desouter in 1968 als witte pater naar Rwanda. De missionarissen die ooit nog met de kolonisator de feodale machtsstructuur in handen van een Tutsi-élite steunden, kozen nu resoluut voor sociale rechtvaardigheid. Het vredesproces was in volle gang, toen in 1994 de hel losbrak. Dertien jaar later schrijft Desouter zijn versie van de feiten neer in een lijvig document. Maar wie wil het lezen?

Lieve Wouters

‘Louter en alleen om de waarheid te dienen’

WEINIG deskundigen kennen de regio van de Afrikaanse Grote Meren beter dan Vlaamse witte paters zoals Serge Desouter of Guy Theunis, laatstgenoemde vorig jaar nog de winnaar van de *Vredesprijs Kerk+Leven* na een bange periode in een Rwandese cel. Met betrekking tot de gruwelijke feiten van 1994 werden ze meermaals gevraagd te getuigen op het Internationaal Rwandatribunaal in Arusha. Ook in onze televisiejournaals werd een beroep gedaan op hun expertise. Het verhaal van de missionarissen stemde echter niet overeen met de leugen die op dat moment de wereld moest worden ingestuurd.

Al gauw verdwenen ze van het scherm, werd hun versie van de feiten onder de mat geveegd. Er volgden zelfs doodsb bedreigingen aan het adres van deze Vlaamse *génocidaires*. Spotprenten in Rwandese kranten toonden pater Desouter met bebloede machete in de hand. „Het racistische Hutu-regime onder president Habyarimana had een genocide op de Tutsiminderheid voorbereid”, heette het vanaf nu. Als de missionarissen twijfelden aan die al te eenvoudige versie, dan waren ze mee verantwoordelijk.

Een hele bevolkingsgroep wordt door die leugen tot op vandaag gestigmatiseerd als schuldig aan een minutieus geplande en uitgevoerde volkerenmoord, in wreedheid niet verschillend van de uitroeiing van de joden door de nazi's. Bij de jaarlijkse herdenking de 'genocide op de Tutsi's' worden de vele Hutu's die eveneens slachtoffer werden van het Rwandese drama, systematisch over het hoofd gezien.

Intussen gaan de echte aanstichters, de rebellen van het FPR geleid door huidig president Kagame (die immers het vliegtuig van president Habyarimana uit de lucht schoten en daarmee het startsein gaven voor de moordpartijen), nog steeds vrijuit. De internationale gemeenschap, allereerst de Verenigde Staten, houdt hem de handen boven het hoofd. „Omdat ze anders zelf door de mand valt”, aldus Serge Desouter.

– *U wilt geenszins het drama minimaliseren dat zich in Rwanda heeft afgespeeld. Toch spreekt u liever niet van een genocide. Waarom?*

Juridisch is die term niet op zijn plaats, omdat die de vooraf geplande uitroeiing inhoudt van één bepaald volk. Nu valt er geen enkel bewijs te vinden voor dergelijke intentie bij het regime van president Habyarimana. Evenmin behoorden alle slachtoffers tot één etnie. Er stierven immers ook vele Hutu's, en zeker niet enkel gematigde zoals men dan zegt. Wel gewone burgers, in de chaos van het geheel uit wraak vermoord door Tutsi's die op hun beurt familieleden hadden verloren.

Wel zijn er bewijzen gevonden van het kwaad opzet van de Tutsirebellen van het FPR. In 1990 waren ze vanuit Uganda, en met de steun van president Museveni, Rwanda binnengevallen. Ze controleerden en terroriseerden het noordelijke gebied. Tussen 1990 en 1994 zijn daar heel wat Hutu's vermoord. Het vredesproces ging met president Habyarimana goed vooruit en we keken vol verwachting uit naar een samenleving

waarin de rechten van de Tutsiminderheid beschermd zouden zijn, zodat een vreedzame toekomst mogelijk werd.

Het FPR vond dat niet voldoende en zag stilaan alle redenen om gewelddadig de macht te grijpen, wegsijpelen. Ze konden niet langer wachten. Door hun acties in het noorden hadden ze intussen genoeg angst en haat gekweekt. Het FPR wist dat de moord op de president aanleiding zou geven tot wraakacties van Hutu's. Dat zou hen een reden geven om hun volksgenoten te 'bevrijden'.

– *En de internationale gemeenschap keek met lede ogen toe?*

Niet enkel dat. Ze wist vanaf het begin wat er gaande was en gaf het FPR bewust vrij spel. Kagame en Museveni zijn tot op vandaag bondgenoten van de VS. Ze zijn erg belangrijk in de strijd tegen het oprukkende islamisme en de oliesjeiks in het noordoosten van

De internationale gemeenschap wist vanaf het begin wat er gaande was en gaf de rebellen bewust vrij spel

Afrika, vooral Libië en Sudan. Verder speelt ook nog de tegenstelling Franstalig-Angelsaksisch mee, katholiek versus protestant. Die lasten kunnen ook al wel eens vervangen worden door vrijzinnigen, zoals in de Belgische buitenlandpolitiek onder paars het geval was.

– *Het Franse gerechtshof kwam enkele jaren geleden al tot dezelfde slotsom en veroordeelde Paul Kagame. Uw versie wordt ook bevestigd door bepaalde historici en getuigen. Toch lijkt de boodschap niet door te dringen.*

Mocht Kagame ooit voor een internationaal tribunaal verschijnen, dan zou hij niet zwijgen over de rol van de internationale gemeenschap. Die zal het dus nooit zover laten komen. De vraag is ook nog: wat na Kagame? Een abrupt einde van zijn heerschappij betekent nog geen vrede in de geteisterde regio van de Grote

Meren. Ik geloof enkel in een oplossing van binnenuit. Er zijn heus wel Tutsi's die zien dat ze zo niet verder kan, dat er een evenwichtige machtsdeling moet komen. Maar de intelligentsia is uitgeroeid of gevlucht. Rwanda zal nog veel tijd nodig hebben om het drama te boven te komen en een oppositie op de been te brengen.

– *Uw boek is met andere woorden een gevecht tegen de bierkaai.*

Tja, de doden worden er niet mee teruggehaald, maar de waarheid heeft ook haar rechten. Zo gaat die tenminste niet mee in het graf van een oude missionaris zoals ik. Toch moet ik zeggen dat we stilaan meer gehoor krijgen. Een leugen gaat niet eeuwig mee. Misschien komt mijn boek wel juist op tijd. Het is niet gebaseerd op sentiment, noch op goedkope veronderstellingen. Al wat erin staat, zijn feiten.

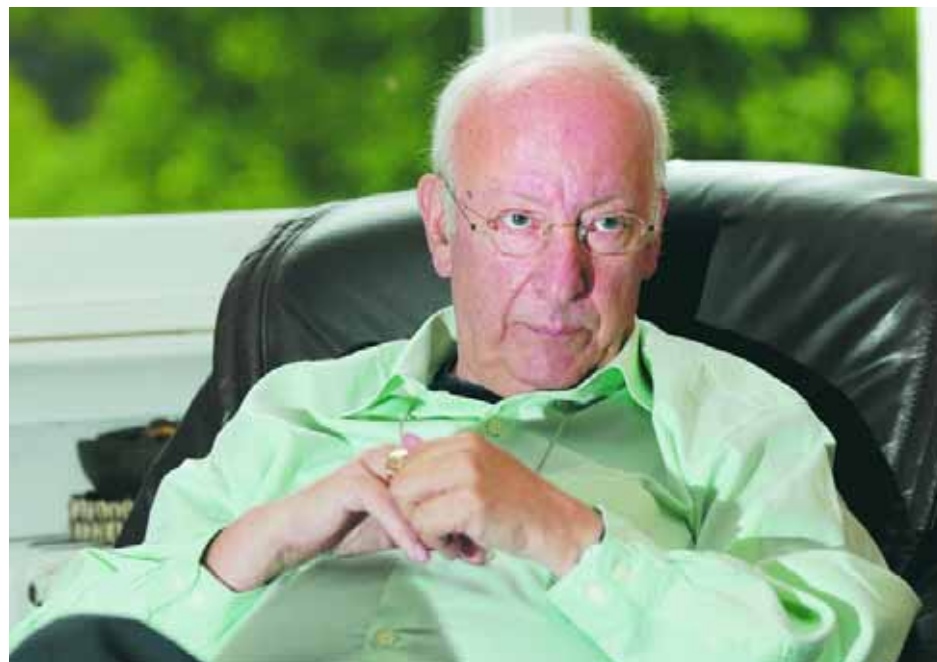
– *Momenteel staat ex-majoor Bernard Ntuyahaga, aangeklaagd voor de moord op de tien para's, in België terecht in het kader van onze genocidewet. Wat verwacht u van dat proces?*

Niets. Hoe kun je nu van een volksjury verwachten dat ze het juiste oordeel velt over zo'n complexe situatie?

– *Hoe kijkt u terug op de aanhouding van uw confrater Guy Theunis in Rwanda eind 2005? Er was heel wat diplomatie nodig om hem veilig en wel naar België te krijgen.*

De Kerk had former mogen reageren tegen die zware en onterechte beschuldiging aan het adres van pater Theunis. Als ze je *génocidaire* noemen, word je op dezelfde voet geplaatst als Hitler of Eichmann. Dat kun je toch niet pikken? De waarheid gaat voor op voorzichtigheid. Ik heb getracht ons generalaat in Rome te overtuigen via Louis Michel, die het goed met Kagame kan stellen, pater Theunis vrij te krijgen. Dat bleek uiteindelijk niet nodig. Ik vermoed dat Kagame met de hele affaire in België toch wat potten heeft gebroken.

Serge Desouter, *Rwanda. Le procès du FPR. Mise au point historique*, L'Harmattan, Parijs, 2007, 335 blz., 28 euro, ISBN 978 2 296 02559 2.

© Wim Hendrix